

VAN STOLKPARK KOERIER

Nieuwsblad van en voor alle bewoners van het Van Stolkpark en de Scheveningse Bosjes
Uitgave van de Wijkvereniging "Van Stolkpark"

18e jaargang Nr. 71 - oktober 1996

Als eerste stedelijk gebied in Nederland van na 1850

Van Stolkpark beschermd stadsgezicht

"Een mijlpaal in de nationale en lokale geschiedenis van de monumentenzorg. Een gebeurtenis van importantie." Zo noemde Ir. H. Ambachtsheer, hoofd van de hoofdafdeling Monumentenzorg van de Dienst Stedelijke Ontwikkeling, de aanwijzing van Van Stolkpark en Scheveningse Bosjes tot eerste beschermd stadsgezicht in Nederland uit de periode 1850-1940. Tijdens een feestelijke bijeenkomst op 25 juli in 'Villa Olanda' overhandigde Ir. J.C. 't Hart, plaatsvervangend directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de brief met de aanwijzing door Minister De Boer (Ruimtelijke Ordening) en Staatssecretaris Nuis (Cultuur) aan de wethouder van Leefbaarheid, Milieu, Bestuurlijke Vernieuwing, Promotie en Organisatie, mr. J.E. van der Putten.

"Met het Van Stolkpark heeft Den Haag de primeur," zo zei de heer 't Hart. "Er zullen nog zo'n 200 beschermd stads- en dorpsgezichten uit de periode na 1850 volgen. Den Haag loopt voorop met acht gebieden in procedure. Hiervan is binnenkort al de aanwijzing voor Duinoord, Duindorp, de Archipel en Marlot te verwachten." 't Hart noemde stedenbouwkundig herstel, vergroting van de leefbaarheid en sociaal-economische opleving belangrijke gevolgen van dergelijke aanwijzingen. "Voor Monumentenzorg is inbreng in de maatschappelijke discussie over projecten als de Betuwelijn en de HSL een uitdaging. Monumentenzorg is meer dan een optelsom van molens: Monumentenzorg moet een grote broek aantrekken om tegen politici, planologen en projectontwikkelaars te strijden voor het behoud van het cultuurlandschap."

't Hart zei verheugd te zijn over de opstelling van Den Haag bij de toepassing van het wettelijk instrument voor ruimtelijk beleid. "De bewoners kunnen een beroep

doen op de wet wanneer hun leefomgeving in het gedrang komt. Dat is door de aanwijzing geformaliseerd."

Groen

Van der Putten, die de wethouder Verkeer, Vervoer, Binnenstad en Monumenten, drs. H.J. Meijer, verving bij de overhandiging, zei blij te zijn dat, met de gebouwde omgeving, ook het groen beschermd is. "De monumentale betekenis van het groen is vaak onderbelicht. De discussie over het behoud van landschaps- en tuinontwerpen werd vaak verloren. Er komt nu een ander klimaat waarbij er ook respect is voor het belang van het groen als cultuur-historisch gegeven. Wat nu nog gebeurt in het

Wethouder Van der Putten ontvangt van Ir. 't Hart de brief waarin het Van Stolkpark tot beschermd stadsgezicht verklaard wordt (foto Stadsomroep Haaglanden)

Westbroekpark, het egaliseren van het terrein voor sportvelden, dat kan voortaan niet meer."

Namens de Wijkvereniging drukte voorzitter Mr. T. Landheer de erkentelijkheid van de wijk uit voor de steun van rijk, provincie en gemeente bij het behoud van het karakter van het Van Stolkpark. Hij schetste hoe al vanaf de eerste verordening in 1935 gewerkt is aan het behoud van de identiteit van de wijk en hoe de wijkvereniging zich daarvoor heeft ingezet vanaf 1970. In 1979 keurde de gemeente het bestemmingsplan voor de wijk goed. Hiertegen wordt toch zo nu en dan gezondigd, zo bleek uit de woorden van de voorzitter. Hij noemde van Stolkweg 3 waar, in strijd met het bestemmingsplan, onlangs een kantoor werd ingericht en een boom gekapt. Landheer riep de gemeente op niet alleen te handelen volgens het vigerende bestemmingsplan, maar vroeg ook dit plan opnieuw vast te stellen, opdat het stadsgezicht ook werkelijk beschermd is volgens de Monumentenwet 1988.

Selectiecriteria

De dienst Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling, afdeling Monumentenzorg van de gemeente inventariseerde tussen 1988 en 1990 in het kader van het landelijk Monumenten Inventarisatie Project de monumenten 1850-1940. De dienst voerde vervolgens het Monumenten Selectie Project uit en kwam met 372 objecten voor inschrijving in het rijksregister voor beschermde monumenten. Bovendien werden achttien gebieden met bijzondere waarde geselecteerd. Hiermee werd de reputatie bevestigd van Den Haag als één van de meest gave steden wat betreft de bouwkunst en stedenbouw uit de periode.

Selectiecriteria waren cultuurhistorische, historisch-ruimtelijke of stedenbouwkundige en situationele waarden, gaafheid of herkenbaarheid en zeldzaamheid. Van deze gebieden werden voor inschrijving in het rijksregister geselecteerd: Willemspark II + Archipel, Duinoord, Van Stolkpark met Scheveningse Bosjes, Statenkwartier, Zorgvliet, Westbroekpark (met gedeelte Belgisch Park), Benoordenhout, Marlot (met Reigersbergen).

Belanghebbenden in de gebieden gingen akkoord met de aanwijzing.

Voor het Van Stolkpark vroeg de wijkvereniging bij het overleg om een grenscorrectie aan de Kanaalweg. Hierdoor kon de Kanaalweg aan beide zijden in het beschermd stadsgezicht worden opgeno-

men, hoewel de overzijde valt binnen het bestemmingsplan Scheveningen-dorp Oost.

Voorname rust

De gemeentelijke Monumentenzorg maakte een beschrijving van de wijk. De samenvatting van de karakteristieken luidt:

'De statige hoge huizen, de kromme lanen en de bijzondere groenvoorziening van dit villapark verschaffen aan dit gebied de uitstraling van een hoogwaardig stadsgebied, met iets van een voorname rust. Aan het bochtige wegenbeloop en de hoogteverschillen herkent men nog het vroegere duinlandschap, dat zijn voortzetting vindt in de Scheveningse Bosjes. Het afwisselende straatbeeld met verrassende zichtlijnen en hoogwaardige architectuur, waaronder veel monumenten, dragen bij aan de bijzondere kwaliteit van dit stadsdeel. De landschappelijke waarde van het omliggende groen en het water dragen in hoge mate bij aan de uniciteit van dit gebied, maar ook aan het groene karakter van de stad Den Haag.

Hoewel afwijkende nieuwbouw in de wijk is verrezen, is het nog grotendeels 19de-eeuws ensemble in hoofdzaak goed bewaard gebleven met behoud van het totaal van genoemde waarden'.

Monumenten

Rijksmonumenten in het Van Stolkpark zijn:

Van Stolkweg 2,4,5,6,7,7a,13,22,23,24,29a,30; Prof. Gerbrandyweg 2; Hogeweg 2,8,16,18; Parkweg 5,7,9,9a,12,14,16,46.

Gemeentemonumenten zijn
Belvédèreweg 1,3,5,7.

Verplaatsing

Tijdens de goed bezochte Info-avond over de hernoeming van de Van der Putten namen B en W toegezegd dat er geen juridische procedures afgerond zijn. L. van de Wijkvereniging.

In de bestuursvergadering van 10 juli 1996 is met middelen bezwaar te maken tegen verplaatsing van de Bosjes naar het bosje tussen de Haringkade en de uitkomst van het overleg dat de voorzitter daarvoor de Belvédèreweg en de Hogeweg ten huize van M. bereid verklaard juridische actie te ondersteunen. Met de grootst mogelijke meerderheid is verder besloten om ook langs die weg te kunnen bijdragen tot het M.F.T. Schrijver heeft zich beschikbaar gesteld om te vertegenwoordigen. Een uitnodiging daartoe is eerdere aanstelling van een contactfunctionaris hebben. Langs beide lijnen zal nauw overleg worden gepleegd en andere betrokkenen.

Schipperen in de Scheveningse Bosjes

Het gemeentebestuur kan moeilijk volhouden, dat het is overvallen door de ontwikkelingen rond de homo-ontmoetingsplaats in de Scheveningse Bosjes. Negen jaar geleden ondervonden omwonenden en andere bezoekers van de Scheveningse Bosjes al zoveel overlast van die ontmoetingsplaats, dat de gemeentepolitie daarin aanleiding vond de Rijksuniversiteit Utrecht in 1987 een onderzoek te laten doen naar de ontvangen klachten. In hun rapport 'Schipperen in de Scheveningse

"Met de bebouwde omgeving is ook het groen beschermd", zei Wethouder van de Putten bij de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht op 25 juli. Hier het Belvédèrduin, onderdeel van de Scheveningse Bosjes (foto Y.M. van der Meulen)

Homo-ontmoetingsplaats

ontmoetingsplaats op 3 september heeft Wethouder en uitvoerende maatregelen getroffen zullen worden. Deze avond werd belegd op verzoek van het bestuur

Algemene stemmen besloten met alle beschikbare de homo-ontmoetingsplaats in de Scheveningse er-huëllweg. Hiertoe vormde mede aanleiding de op maandag 8 juli had gevoerd met bewoners van V.V.M. Commandeur. Mr. F-N. Grooss heeft zich

loten zitting te nemen in de begeleidingscommissie King van de verwachte overlast. Mevrouw Drs. de Wijkvereniging in de begeleidingscommissie er nog niet van de gemeente ontvangen. Ook van wij nog geen bericht ontvangen. gsd met de Wijkvereniging Wittebrug, Madurodam

Bosjes' van maart 1988 doen de onderzoekers de volgende aanbevelingen:

- voorlichting aan zowel omwonenden als gebruikers;
- een aangepast snoei- en beplantingsbeleid;
- het nemen van verkeersmaatregelen (éénrichtingsverkeer, parkeerverbod);
- het plaatsen van prullenbakken, het intensief schoonmaken van de Bosjes en het plaatsen van verlichting;
- het aanstellen van een contactpersoon,

Het gebied van de voormalige 72 trapjes achter Madurodam was onderwerp van de informatiebijeenkomst van 3 september over het besluit over een nieuwe homo-ontmoetingsplaats. "Onzorgvuldige besluitvorming", vindt het wijkbestuur (collectie Klompmaker)

die toezicht houdt in de Bosjes en contacten onderhoudt met de baanbezoekers. Verplaatsing van de ontmoetingsplaats wordt uitdrukkelijk afgewezen. Eerst zou uitvoering gegeven moeten worden aan de voorgestelde maatregelen.

Regeren is vooruitschuiven

Met een variant op het gezegde 'regeren is vooruitzien' hebben Burgemeester en Wethouders destijds besloten aan die aanbevelingen geen gevolg te geven. Alleen de politie treedt tot dusver op naar aanleiding van overlastklachten, overigens zonder duidelijke gemeentelijke beleidslijn, zo lezen wij in de 'Beleidsvoorbereidende notitie inzake overlast ontmoetingsplaats in de Scheveningse Bosjes' bij het besluit van 11 juni 1996.

Omdat sinds 1993 het aantal klachten aanzienlijk toenam, heeft de politie Haaglanden een plan van Aanpak Scheveningse Bosjes opgesteld, dat wederom in een brede benadering van het probleem voorzagt. Hoewel de politie van 1 mei tot 1 november 1995 intensief in de Bosjes heeft gesurveilleerd, moest worden vastgesteld dat de overige maatregelen niet of onvoldoende werden uitgevoerd. Het hoeft dan ook niet te verbazen, dat in de Beleidsvoorbereidende notitie de conclusie wordt getrokken, dat uitsluitend repressief optreden door de politie onvoldoende is om de problematiek beheersbaar te maken.

Vlam slaat in de pan

Het gemeentebestuur werd pas echt wakker, nadat in de Archipelbuurt de vlam in de plan was geslagen. De aanleiding daartoe vormde een moord in de Scheveningse Bosjes, die volgens de politie geen enkel verband hield met de homo-ontmoetingsplaats. Felle acties van het Comité 'Scheveningse Bos schoon' brachten Burgemeester en Wethouders en tal van raadsleden op de been. Bijeenkomsten met verontruste bewoners uit de Archipel volgden in het voorjaar van 1996. Toezeggingen werden wel gedaan. Maatregelen bleven nog steeds achterwege. "Hebben B en W zo weinig vertrouwen in hun eigen beleid", zo vroegen wij op 17 juni jl. bij de raadscommissie voor Algemene Bestuurlijke en Politiezaken, "dat ze denken, dat de overlast alleen maar beperkt kan worden door een verplaatsing. En welke garantie kunnen B en W de omwonenden geven, dat de voorgestelde maatregelen achter Madurodam wel werken. Anders zitten we straks met twee ontmoetingsplaatsen, want welk recht hebben

B en W vrije burgers de toegang tot bepaalde delen van de Scheveningse Bosjes te ontzeggen, als ze geen strafbare feiten plegen of als die strafbare feiten elders wel gedoojd worden." Ons pleidooi mocht niet baten. Het besluit was op 11 juni al genomen, was het verweer van B en W.

Mosterd na de maaltijd

Dat besluit hebben de bewoners van het Van Stolkpark en de Wittebrug in de Haagsche Courant van 18 juni moeten lezen. Al begin maart gevraagde inspraak werd geweigerd. Wel werd, nadat het besluit al was gevallen de toezegging verkregen, dat op 8 juli alsnog een informatiebijeenkomst voor omwonenden zou worden gehouden. Omdat de uitnodigingen daarvoor op maandag 1 juli nog niet verstuurd waren, hebben wij ons genoodzaakt gezien het gemeentebestuur te vragen de bijeenkomst te verschuiven naar een datum onmiddellijk na de zomervakanties. Eindelijk op 3 juli gingen zo de uitnodigingen voor dinsdag 3 september de deur uit. Zoals gezegd: ook ons besluit staat vast. Het bestuur van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' maakt ernstig bezwaar tegen de onzorgvuldige besluitvorming in deze en zal daar naar vermogen tegen op komen.

Ton Landheer,
voorzitter

Het omstreden besluit

- Op 11 juni 1996 hebben Burgemeester en Wethouders ermee ingestemd om:
- I de overlast van de aanwezigheid van de huidige ontmoetingsplaats in de Scheveningse Bosjes te beëindigen via aanwijzing van een nieuwe lokatie genaamd "de 72-trapjes";
 - II ten aanzien van de uitvoering een fasering aan te brengen;
 - III t.b.v. de uitvoering een contactfunctionaris aan te stellen en op de nieuwe lokatie een gericht aanplantingsbeleid te voeren;
 - IV gedurende de periode van een jaar een begeleidingscie in te stellen onder voorzitterschap van een extern deskundige waarin o.a. zitting hebben vertegenwoordigers van de desbetreffende wijkverenigingen;
 - V een definitief standpunt in te nemen gehoord de cies ABPB en LMP.
 - VI na 1 jaar het beleid ten aanzien van homo-ontmoetingsplaatsen te evalueren.

Van school tot kantoor

Villa Nieuw Panorama op Parkweg 15

Lang voordat het VCL hier naartoe komt, laat de ondernemende onderwijzeres Van Reijn Snoek haar oog vallen op het Van Stolkpark om er een Jongedameskostschool te vestigen. De villa die zij daarvoor laat bouwen staat sinds kort te koop. Wat gebeurde er met Villa Nieuw Panorama tussen 1885 en nu?

Elisabeth Caorlina Henriette van Reijn Snoeck wordt op 7 juni 1854 in Rotterdam geboren. Op 21 juli 1884 laat ze zich inschrijven in het Haagse bevolkingsregister. Tot dan woont zij in Leiden, waar haar vader Simon boekhandelaar is. Al op 2 juli 1884 had ze een brief geschreven aan de Plaatselijke Commissie voor Lager Onderwijs te 's-Gravenhage, dat ze 'voornemens is een bijzondere school voor meisjes met 1 september 1884 aan de Van Stolkweg (Scheveningen) te openen'. De Commissie maakt melding van deze brief in de vergadering van 7 oktober¹. Voor haar school heeft mejuffrouw Van Reijn Snoeck voor f 1200 per jaar Villa Panorama gehuurd, een nieuwe en zeer ruime villa op Van Stolkweg 36, hoek Duinweg. De villa is eigendom van oud-artillerie-officier Anthony Willem Muysken en Pieter Hendrik Carel Willaert, ieder voor de helft van het pand. Als het schooljaar begint zijn er al twee leerlinges, Willemina Hendrika Elisabeth Dutilh en Anna Cornelia Gerdes Oosterbeek, beiden achttien, de een afkomstig uit Rotterdam, de ander uit Arnhem. De eerste zes weken komt het lesgeven neer op de schouders van mejuffrouw Van Reijn Snoeck. Half oktober komt er een tweede 'onderwijzeres', de vierentwintigjarige Emilie Charlotte Knappert, die vijf jaar zal blijven. Het huishoudelijk personeel bestaat uit Jannetje Maria Schuddemat, 21 jaar, als dienstbode, en Maria Frederika Elisabeth Wagenaar als huishoudster, beiden uit Leiden. Als er na een jaar vijf leerlingen zijn, wordt besloten een eigen pand te laten bouwen. De eerste stap daartoe zet mejuffrouw Van Reijn Snoeck op 7 juli 1885: ze koopt van Abraham van Stolk een 2000 m² groot terrein aan de Parkweg voor f 8000². In de koopakte wordt de voorwaarde gesteld dat de te bouwen villa op een afstand van 8 meter van de openbare weg moet staan, terwijl langs weerszijden een onbebouwde strook grond van 5 meter moet blijven, te rekenen van de erfcheiding van de aangrenzende percelen. Kort daarna begint de bouw.

Dat is maar goed ook, want aan het eind van het eerste schooljaar wordt Panorama publiek verkocht³ aan Gijsbertus Marinus van der Kuijlen en Bouke Jacob Kruijswijk. Voor Villa Panorama en de ernaast liggende Villa Vineta (nu Van Stolkweg 34) moeten zij f 22.100 betalen. Van dit bedrag is f 50 voor mejuffrouw Van Reijn Snoeck vanwege 'overname van de betimmering van een dienstbodenkamer, de afscheiding van latten in de kelder, kelderplanken en een van de planken van een aardappelen- en brandstoffsok'. Haar tot 1 augustus lopende huurcontract wordt gerespecteerd, maar daarna moet zij Villa Panorama verlaten.

In het groen

Vanwege de goede herinneringen aan het eerste pand krijgt het gebouw aan de Parkweg de naam Villa Nieuw Panorama. Het zal de bezorgde ouders van de leerlingen van mejuffrouw Van Reijn Snoeck goed doen dat de school in een gezonde, groene omgeving ligt. Aan de kant van Nieuw Panorama staan dan nog maar enkele huizen: Villa Carolina⁴ op nummer 1 en Villa Catherina, nu Parkweg 27, aan het eind van de weg. Tegenover de school ligt de tuin van Villa Sanssouci, Van Stolkweg 29. De Hogeweg was nog maar net aangelegd. Het dichtstbijzijnde huis is villa Weltevreden (nu Duinweg 37, het kantoor van Verebus), waar sinds kort Willem Christiaan Hojel woont. Pas in 1893 en 1908 worden aan weerszijden van de school het Park Hôtel en Villa Wilhelmina Frederika, Parkweg 17, neergezet⁵. De school is een ruim gebouw met twee verdiepingen. Aangezien het terrein afloopt is er een groot souterrain. Hier zijn een gymnastiekzaal, een eetzaal, een dessertkamer, een linnen- en een poetskamer, en een provisiekamer en -kelder gesitueerd. Op de beléage - die aan de voorzijde op straathoogte ligt - bevinden zich achter de twee veranda's een conversatiekamer, een bibliotheek, een leeszaal, de kamer van de directrice en twee slaapkamers. De eerste etage telt vijf slaapkamers, een secondante-kamer en een bodekamer. De zolderverdie-

ping bevat vier slaapkamers, twee bodekamers, een badkamer en een bergzolder. De 'jongedameskostschool' voor meisjes tussen zestien en achttien is een groot succes. Er is ruimte voor zeker vijftien interne leerlinges. Ze komen van heinde en ver en blijven gemiddeld twee jaar. Ook in Den Haag wonende 'jongedames' bezoeken de school. Daaronder zijn ook de dochters De Bloeme, die op Van Stolkweg 15c wonen. Na vijftien succesvolle jaren besluit mejuffrouw Van Reijn Snoeck haar school te verkopen aan twee van haar assistenten, de Zwitserse Eleonore Martha Caffarel en Froukje Koopmans van Boekeren. Samen worden ze op 1 april 1899 voor f 30.000 eigenaar van school en villa⁶. Mejuffrouw Van Reijn Snoeck gaat naar Dresden, waar ze regelmatig enige tijd verblijft. Haar laatste jaren woont ze in Den Haag, waar ze in 1929 overlijdt.

Of het aan de dames Caffarel en Koopmans van Boekeren ligt of niet, de bloeitijd van de school is voorbij en in 1906 wordt deze gesloten. Villa Nieuw Panorama wordt op 2 februari 1907 voor f 35.000 verkocht aan Nicolaas Adrianus Allot⁷, van beroep wijnkoper en wonend in de Nieuwstraat nr. 28.

Pension Nieuw Panorama

Allot laat Nieuw Panorama inrichten tot pension. De leiding ligt bij Josephus Johannes Hubertus van Houten. Tijdelijk is er de Italiaanse legatie gevestigd. In 1908 verkrijgt een dochter van Allot Nieuw Panorama uit de boedel van haar vader⁸. Op 31 maart 1911 verkoopt zij de villa met een deel van de tuin voor f 28.000 aan Van Houten, die daarvoor de N.V. Maatschappij van het Pension Nieuw-Panorama heeft opgericht⁹. De rest van de tuin, 600 m² groot verkoopt zij enkele weken later voor f 12.000 aan Gustav Henry Müller, haar achterbuurman op Villa Sandhaghe aan de Hogeweg¹⁰. Doordat hij voor f 25.000 in dezelfde tijd ook nog ruim 1000 m² van de achtertuin van het naast Nieuw Panorama gelegen Park Hôtel kan kopen, breidt Müller zijn eigen tuin dus flink uit¹¹. Aanvankelijk treedt Van Houten op als directeur, allengs trekt hij zich terug. De exploitatie van Nieuw-Panorama wordt overgenomen door het Park Hôtel, dat de villa als dependance gebruikt. De economische crisis in 1929 brengt ook een forse klap toe aan de hotellerie. Het

Park Hôtel kan zijn hypotheekaflossingen niet meer voldoen. Door een openbare verkoop op 17 februari 1928 wordt het voor f 250.000 eigendom van de N.V. Gemeenschappelijk Eigendom Maatschappij tot Exploitatie van Onroerende Goederen in Nederland¹², die nog ruim tien jaar het hotelbedrijf laat voortzetten. Nieuw Panorama wordt als dependance afgestoten. Op 2 september 1930 wordt het voor f 27.500 gekocht door Cornelis Bayens uit Rotterdam¹³. Deze verkoopt het een jaar later voor f 32.500 aan de Vereniging 'Protestantsch Nederland'¹⁴

Emma-Kliniek

De Haagse afdeling van deze vereniging koestert al lang de wens om een protestantse kraamvrouwenkliniek te openen. Ze krijgt de kans Villa Nieuw Panorama met twintig kamers relatief goedkoop te kopen. Kort na de aanschaf wordt het pand aan de achterzijde uitgebreid naar ontwerp van architect G.J. Oosterling. Voor worden de twee losse veranda's vergroot en samengevoegd. De kleine zolderraampjes, oeil de boeuf, worden vervangen door eigentijdse dakkapellen.

Op 22 april 1933 opent koningin-moeder Emma de kliniek. Ze had toestemming verleend haar naam aan de inrichting te verbinden.

De eerste directrice is

Jkvr. Wilhelmina J. de Jonge. De kliniek is bestemd voor 'a.s. moeders, die van een niet al te groot weekgeld moesten proberen rond te komen'¹⁵. Er is ruimte voor 40 kraamvrouwen. De tarieven variëren van f 5 per dag voor een kraamvrouw op de derde klasse tot f 11 op de eerste klasse. Daarmee liggen zij net iets beneden de tarieven van de iets verder op nummer 21 gelegen kraamkliniek Villa Elisabeth¹⁶ - onderdeel van de Diaconessen Inrichting Bronovo -, die f 8 tot f 12 per dag berekent.

Bronovo

De Emma-kliniek voorziet in een duidelijke behoefte. Daardoor is een tweede uitbreiding nodig. Er wordt in 1939 een ontwerp gemaakt, maar door het uitbreken van de oorlog in 1940 is de uitbreiding nooit uitgevoerd. De kliniek wordt op last van de bezetter geëvacueerd uit het Van Stolkpark. Na in totaal zeven verhuizingen komt de kliniek terug in het park, in de door Bronovo verlaten Villa Elisabeth. Daar wordt het werk nog tot 1970 voortgezet. Dan wordt ook deze kliniek onderdeel van Bronovo.

Van Straaten's Lift- en Machinefabrieken

Al komt de Emma-kliniek na 1945 niet meer terug in Nieuw Panorama, de Stichting Protestantsch Nederland blijft eigenaar tot 9 november 1954. Dan wordt de huurder, J.C. van Straaten's Lift- en Machinefabrieken, die hier het hoofdkantoor had gevestigd, voor f 95.000 eigenaar van het gebouw¹⁷. Tien jaar later wordt Villa Nieuw Panorama als 'kantoorpand met erf' voor het tienvoudige eigendom van de Stichting Pensioenfonds Protector¹⁸. Na de bouw van een nieuw kantoor bij de fabriek in Voorburg verhuist Van Straaten. Parkweg 15 wordt in 1984 eigendom van de B.V. Electrotechnisch Bureau voor Scheepsinstallaties Verebus¹⁹ (nu Technisch Bureau Verebus Engineering B.V.). Dit bureau, dat al sinds 1966 gevestigd is op Duinweg 37, laat een aan de groene omgeving aangepaste loopbrug tussen beide panden aanleggen. Hiervoor koopt het enkele vierkante meters grond van de gezamenlijke eigenaren van Parkweg 17²⁰.

Wat brengt de toekomst?

Nu Verebus het kantoor Parkweg 15 niet meer nodig heeft en het te koop staat, rijst de vraag wat de toekomst brengen zal. Komt er weer een kantoor of is het aantrekkelijker Villa Nieuw Panorama te verbouwen voor een woonfunctie? Wat gebeurt er dan met de loopbrug? Het is in elk geval te hopen dat het gebouw niet te lang leeg zal staan.

Anneke Landheer-Roelants

- 1 Gemeentearchief 's-Gravenhage. Notulen Plaatselijke Commissie voor Lager Onderwijs te 's-Gravenhage, 7 oktober 1884.
- 2 Kadaster, overgeschreven delen 726, nr. 25.
- 3 Kadaster, overgeschreven delen 744 nr. 39, 1 juni 1886.
- 4 Zie Van Stolkparkkoerier nr. 69, april 1996, p. 2-5.
- 5 Villa Wilhelmina Frederika is in 1984 afgebroken. Ter plaatse is een appartementengebouw verrezen.
- 6 Kadaster, overgeschreven delen 1036, nr. 17.
- 7 Kadaster, overgeschreven delen 1261, nr. 53.
- 8 Kadaster, overgeschreven delen 12902 nr. 86, 27 augustus 1908.
- 9 Kadaster, overgeschreven delen 1380 nr. 8.
- 10 Kadaster, overgeschreven delen 1378, nr. 78, 19 april 1911.
- 11 Kadaster, overgeschreven delen 1880, nr. 2, 31 maart 1911.
- 12 Kadaster, overgeschreven delen 2107, nr. 56. Het Park Hotel werd in 1939 gesloten. Sindsdien is het als kantoor verhuurd aan de Staat der Nederlanden. De naam Park Hotel werd gekocht door de hotelier W.H.A. Bergmans die onder die naam het voormalige Hotel Pomona aan de Molenstraat voortzette.
- 13 Kadaster, overgeschreven delen 2246, nr. 29.
- 14 Kadaster, overgeschreven delen 2289, nr. 56.
- 15 LP.Z. Officieel Orgaan van het Interkerkelijk Protestants Ziekenhuisbureau 1960, p. 171/2.
- 16 Van Stolkparkkoerier 29, december 1985, p. 3-5. Op deze plaats werden in 1985 de aanleunwoningen van Parkrust gebouwd.
- 17 Kadaster, overgeschreven delen 3154, nr. 27.
- 18 Kadaster, overgeschreven delen 3585, nr. 17, 17 febr. 1965.
- 19 Kadaster, overgeschreven delen 6855, nr. 18.
- 20 Kadaster, overgeschreven delen 7971, nr. 2, 24 augustus 1987.

Villa Nieuw Panorama krijgt bij de verbouwing tot Emma-Kliniek dakkapellen en één grote veranda (Gemeentearchief)

Van de ongeveer 800 bewoners van het Van Stolkpark zijn er maar een klein aantal die de omgeving vanuit hun prille jeugd kennen. Nicolette Schuurmans-Versteeg herinnert zich de wijk van voor de oorlog. Hoe het leven er toen was voor een klein meisje, beschrijft ze voor de Van Stolkparkkoerier.

Voor de Tweede Wereldoorlog woonden er niet zoveel gezinnen met jonge kinderen in het Van Stolkpark. Het VCL was de enige school in de wijk. Een kleuterschool was er niet. Daarom besloten enige wijkbewoners met jonge kinderen in 1938 om zelf een kleuterklasje op te richten. De familie Frech, die woonde op de Van Stolkweg 9, stelde daarvoor de bovenwoning van het koetshuis beschikbaar. Als leidster werd Marie van der Heide aangetrokken. Zij had juist haar opleiding aan het Instituut van Emile Jacques Dalcroze beëindigd. Dalcroze wijdde zich aan de muzikale opvoeding van de jeugd door middel van ritmische gymnastiek.

Marie van der Heide bezorgde ons een heerlijke tijd. Ze besteedde niet alleen veel tijd aan alle vormen van expressie, maar leerde ons ook praktische dingen, zoals strikken maken en met een knopenhaakje de knoop van je schoen open en dicht doen.

In de tuin kreeg ieder van ons een eigen stukje grond om sterrekere te zaaien. We zaaiden dat in de vorm van de eerste letter van onze voornaam. Het was niet eenvoudig, maar op deze wijze leerden we diverse letters schrijven.

Sint Nicolaas kwam op een schimmel ook ons klasje begroeten. Het paard werd in het koetshuis gestald en Sint en Piet klommen naar ons verblijf erboven.

Op zesjarige leeftijd ging ik naar de Nutsschool aan de Willem Lodewijklaan. Helaas werd dit gloednieuwe schoolgebouw al spoedig door de Duitse bezetters gevorderd. De scholieren werden bij andere Nutsscholen ondergebracht. Het gebouw aan de Willem Lodewijklaan werd later afgebroken om plaats te maken voor een tankgracht.

Sigarenbandjes en ulevelen

Tellen leerde ik op de hoek van de Haringkade en de Ver-Huëllweg. Daar was de trap met de 72 treden naar de uitzichttoren.

De toren op de Belvédère was ook een geliefd plekje. Je had er een mooi uitzicht over Scheveningen en Den Haag. Het was leuk om vanaf de Belvédère het vuurwerk van Scheveningen te aanschouwen. Ik

kwam er graag, omdat degene die het consumptientje dreef, sigarenbandjes spaarde. Mijn vader, die een stevige roker was, gaf mij de bandjes die ik dan weer naar de Belvédère bracht. Dat leverde mij dikwijls een ulevel op. Heerlijk was dat en voor herhaling vatbaar.

Aan de Parkweg 21, Villa Elisabeth, later de Emmakliniek, heb ik hele bijzondere herinneringen. In deze kraamkliniek ben ik namelijk geboren en 39 jaar later bracht ik er onze zoon ter wereld.

Vroeger was onder andere de hofgynaecoloog De Groot aan de Emmakliniek verbonden.

Op de hoek van de Parkweg en de Duinweg hadden de zusters Van Stigt een bejaardenpension. In die tijd betaalde men belasting naar het aantal ramen dat een huis had. Nog steeds is bij dit pand aan de Duinwegzijde te zien dat niet alle ramen daadwerkelijk zijn aangebracht. De profielen ervoor zijn duidelijk aanwezig.

Ik herinner me nog enkele namen van bewoners aan de Duinweg: Van Hamel, Niemantsverdriet, De Wilde (oud-minister), Van 't Hoff, Branderhorst, Hondius (rector van het VCL).

Troosteloos

In 1942 moesten de meeste bewoners het Van Stolkpark verlaten. Scheveningen werd een vesting. Het VCL werd ingericht als ziekenhuis. De conciërge van de school was er nog steeds werkzaam en woonde op Parkweg 46. Als vriendin van de oudste dochter lukte het mij nog wel eens stiekum

Vanuit het huis van Nicolette Schuurmans, Duinweg 6a, was Villa La Perla te zien (collectie Klompmaker)

Tellen leerde je bij de 72 trapjes (pag. 3). De beloning

Jeugdherinneringen

de vesting binnen te komen. De lege panden zagen er troosteloos uit.

Toen we in 1945 definitief terugkwamen bleken de huizen erg geleden te hebben. Bij het pleintje aan de Nieuwe Duinweg waren V2's gelanceerd. Dit mislukte nogal eens. Waarschijnlijk zijn daardoor scheuren in de muren ontstaan. Ook waren bij de meeste huizen de ruiten gesneuveld. Bij meerdere huizen-onder-een-kap waren de kelders met elkaar verbonden om als vluchtweg te dienen.

In de zomer van 1945 zijn slechts weinige oude bewoners van het Van Stolkpark teruggekeerd. Men mocht alleen terug als

een uitzicht op Kurhaus en zee (collectie Luijer)

uit het van Stolkpark

men economisch gebonden was aan Den Haag. Er heerste enorme woningnood en overtollige woonruimte werd dan ook gevorderd. Ook wij kregen inwoning. Zeer grote panden werden ook voor kantoren gebruikt.

Gelukkig is het Van Stolkpark nu weer een woongebied voor jong en oud, hoewel enkele kantoren zijn gebleven. Het VCL is een levendig element in de wijk. Wist u dat er vroeger een hoog hek om de school stond en dat alleen de leerlingen van de eindexamenklas zich in de schoolpauzes buiten het hek mochten begeven?

Ander beeld

Natuurlijk herinner ik me nog heel goed de uitstapjes naar de Bataaf. De vijver daar met de raderbootjes, de hoge en lage schommels, wippen en glijbanen. Alle speeltuigen stonden in het zand, wat ik niet zo leuk vond. Mijn schoenen zaten er altijd vol mee. In de theeschenkerij hadden ze verrukkelijke limonade.

's Winters konden we heerlijk schaatsen op de Waterpartij. Er was altijd een baanveger aanwezig. Ik herinner me ook nog het tentje met warme dranken, zoals anijsmelk. Wanneer er voldoende sneeuw lag, werd er altijd op de Belvédère gesleed: de hoge heuvel voor de waaghalzen, de lage voor de kleinere kinderen.

Het Van Stolkpark had voor de Tweede Wereldoorlog een ander straatbeeld dan nu. "Natuurlijk", zult u zeggen. Er waren minder auto's en de weinige autobezitters hadden de beschikking over een eigen garage. Niemand liet zijn auto 's nachts buiten staan. Vele garages waren zelfs verwarmd.

Nicolette (r) met haar nichtje in de speeltuin van de Bataaf (foto Schuurmans)

De Waterpartij in 1939 (foto Schuurmans)

Kliniek Emma, eerst gevestigd in Villa Nieuw Panorama, komt later in Villa Elisabeth (Gemeentearchief)

Boodschappen

Boodschappen kon men doen op de Kanaalweg of in de Pansierstraat. Noodzakelijk was dit echter niet, want alle winkeliers brachten de boodschappen thuis als men dat wilde.

In de Pansierstraat woonden de gebroeders Marks. Ze hadden een groentezaak. Eén van de broers werkte in de zaak, de andere ging met een prachtig opgetuigde wagen vol groente en fruit de wijk in. Om zijn paard te voeren kreeg hij meestal de schillen weer mee.

Melkinrichting De Sierkan bracht ons per handkar de melk. Brood werd bezorgd door Hus of Lensvelt Nicola.

Kruidenier Van der Starre haalde één maal per week het boodschappenboekje op en bracht de volgende dag de bestelling thuis. Op de Kanaalweg woonden ook de drie-lingzusjes Helmsmortel. Twee van de meisjes hadden een drogisterij. Op de hoek van de Kanaalweg en het Kanaalstraatje had Waage een bloemenzaak. Daarnaast was banketbakker Van der Mijle gevestigd. Verderop was nog een banketbakker, genaamd Schreurs. Bij apotheek van Buuren kon men zich laten wegen. Het resultaat werd keurig op een weegkaartje bijgehouden. Waar nu Garage Liefinck is, was vroeger Garage de Bruin. Meneer De Bruin gaf op verzoek rijlessen. Vader Fraterman, en later ook zijn zoon, had een elektriciteitsbedrijf. Haket was er voor kantoorbenodigdheden, tijdschriften en, in beperkte mate, ook voor boeken.

Op het gedeelte van de Kanaalweg dat nu Prof. Gerbrandyweg heet, woonde de familie Richters. Wilhelm Richters was wijnhandelaar en had een zaak op Kanaalweg 25. Later kwam daar de drankenzaak Vlek, en nog later werd het pand in gebruik genomen door de familie Van Bentem. Deze had er meer dan 25 jaar een groente-, fruit- en kruidenierswarenwinkel. De meeste winkels zijn nu geschikt gemaakt voor bewoning.

Waar ooit Manege Tattersall was, hangt nog steeds een paardenhoofd. Wanneer dit paard kon spreken, zou hij mij zeggen: "Er kan veel veranderen in een mensenleven".

Nicolette Schuurmans-Versteeg

Fietsprojecten binnenstad en Scheveningen

Nog dit jaar zullen een aantal korte-termijnmaatregelen genomen worden om het fietsnetwerk in de binnenstad en in Scheveningen te vergroten en verbeteren. Het gaat voor een deel om tijdelijke oplossingen. Als de grote bouwprojecten in de stad en in Scheveningen klaar zijn zullen de straten definitief ingericht worden. In totaal gaat het nu om 5 kilometer fietsstraten en -paden. Ook komen er op een aantal plaatsen fietsrekken en -beugels. Aan het Spui komt een bewaakte fietsstalling. De investering bedraagt ongeveer fl.4 miljoen.

De belangrijkste veranderingen voor de fietser die van het Van Stolkpark naar de binnenstad gaat, zijn: fietsstraten in rood asfalt van hoek Parkstraat/Scheveningse Veer tot de Kloosterkerk. In de Alexanderstraat en ter hoogte van de Kloosterkerk, wordt de fietser de nieuwe doorgaande fietsroute ontzegd: er is even geen ruimte en de fietser moet het zelf tussen de auto's en trams uitzoeken. Van de Kneuterdijk tot het Buitenhof rijdt hij weer op pad en strook. Een nieuw stukje maakt dat de Hofweg straks een fietsstrook heeft tot de drukke oversteekplaats Spuistraat/Lange Poten. De strook gaat dan weer door langs de in aanbouw zijnde Spuihof en tussen Grote Marktstraat en Gedempte Gracht. Na de Amsterdamse Veerkade volgt nog een stukje fietsstrook. Op de terugweg zijn de brokjes wat anders verdeeld.

Op de heenweg van het Van Stolkpark via Anna Paulownastraat en Prinsessewal komt een veiliger oversteek naar de Prinsestraat door verlenging van de fietsstrook. Rijdt men terug over de Noordwal, dan valt daar van een fietspad te genieten van Torenstraat naar Prinsessewal.

De langste stukken fietsstrook komen in Scheveningen, langs beide kanten van de Juriaan Kokstraat, van Keizerstraat tot Gevers Deijnotweg. Ook de meeste fietsstallingen en -beugels komen in Scheveningen. Alleen al 100 beugels zullen op een aantal plaatsen langs de Strandweg/Boulevard worden geplaatst.

Over bouwen, breken en behouden

Nieuwe ontwikkelingen hebben zich in de zomermaanden niet voorgedaan. Dat neemt niet weg, dat het bestuur voldoende werk heeft aan de tien panden, waarvoor hier ten dele al eerder aandacht werd gevraagd. Opvallend vaak gaat het om panden aan de Parkweg, in positieve of negatieve zin.

Parkweg 2/2a

Minder gelukkig zijn we met de gang van zaken rond een aangepast herstel van de balkonhekken bij B.V. Kantoorgebouw Parkweg (Park Centre). Op 28 juni heeft de Arrondissementsrechtbank het namens de Wijkvereniging ingestelde beroep tegen het besluit van de gemeente van 6 januari 1994 ongegrond verklaard. De raadsman van de B.V. Kantoorgebouw Parkweg mag de bebouwing van het Van Stolkpark dan wel een 'charmant rommeltje' vinden. Wij vinden deze zaak voldoende de moeite waard tot in hoogste instantie door te zetten - ook al vanwege de precedentwerking - en dus hebben we beroep aangetekend tegen deze buitengewoon onbevredigende uitspraak van de Rechtbank.

Villa Germania, Parkweg 18

Het ziet er naar uit, dat nu ook voor Parkweg 18 betere tijden zullen aanbreken. Na jarenlange leegstand en verwaarlozing is het onlangs eindelijk verkocht. De nieuwe eigenaar zal er, naar wij vernemen, zelf met zijn gezin gaan wonen. Voordat het zover is wacht hem nog wel een flinke klus met het constructieve herstel van het pand en de herinrichting als woonhuis. Het zou goed zijn, als tegen die tijd ook het er naast gelegen verwaarloosde bosperceel aan

Parkweg 18 toegevoegd zou kunnen worden. Wij hopen nu maar, dat Villa Germania in de loop van het volgend jaar een vergelijking met het onlangs gerestaureerde buurpand Villa Cécile, Parkweg 16, weer met succes zal kunnen doorstaan. Het zou het aanzien van de wijk zeker goed doen.

Parkweg 9, Villa Duinhof

In het licht van de aanwijzing van het Van Stolkpark tot beschermd stadsgezicht is het onbevredigend, dat de gemeente de verwezenlijking van een aanbouw aan het pand Parkweg 9 voor het Luzac College heeft toegestaan. Dit betekent niet alleen een verdere afwijking van het bestemmingsplan ter plaatse, maar ook een voorbijgaan aan het door ons ingestelde bezwaar. We hadden toch mogen verwachten, dat de gemeente ons te voren even had laten weten, dat men de bouw toch wilde toestaan.

Parkweg 11-13 (U.S.-Iran Claims Tribunal)

Uitvoerig werd aandacht besteed aan het voormalige Parkhotel, dat in de bocht van de Parkweg, ook door zijn uiterlijke vorm sterk beeldbepalend is en zich in zijn bescheiden omvang en goede materiaalkeu-

Parkweg 11-13 heeft nog veel van het oude Parkhôtel

ze goed voegt in de omgeving.

Hoewel het U.S.-Iran Claims Tribunal naar buiten toe de indruk wekt nog lang in stilte zijn werk te kunnen voortzetten, moet toch ernstig rekening worden gehouden met de eindigheid van de taak van dit instituut. Het lijkt daarom goed nu al te bezien, hoe het gebouw te zijner tijd kan worden verbouwd tot een aantrekkelijk appartementengebouw. Wat ons betreft zou plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst daarom positief worden ontvangen.

Parkweg 15, Villa Nieuw Panorama

Door een herstructurering van de werkzaamheden van de al jaren in de wijk gevestigde B.V. Verebus Engineering heeft het bedrijf zich moeten terugtrekken op de hoofdvestiging aan Duinweg 37. Hierdoor komt villa Nieuw Panorama leeg te staan. Inmiddels is het kapitale pand met 1000 m² kantoorruimte te koop gezet. Wij zien met belangstelling uit naar een nieuwe gebruiker, al zou verbouwing tot appartementen ons ook goed uitkomen.

Parkweg 19, Villa Carolina

Dankzij de goede zorgen van Hooghwolde Beheer kon deze villa, die lang bij de Franse school in gebruik was verticaal gesplitst worden in twee aantrekkelijke villa's. De restauratie heeft onlangs zijn beslag gekregen. Het voorhuis wacht nog op een koper, terwijl het achterhuis al sinds mei bewoond wordt.

Parkweg 27, Villa Catherina

Het zal een ware lust voor het oog zijn, als

Villa Germania (foto Anneke Landheer-Roelants)

straks op deze opvallende plaats in de wijk weer een villa in oorspronkelijke staat zal zijn teruggebracht.

Met wisselend genoegen hebben de omwonenden gezien en gehoord, hoe het CAK Villa Catherina met veel zorg restaureert. Door zandstralen, vernieuwing van voegwerk en schilderen is de buitenzijde nu al flink opgeknapt.

Wij verwachten, dat deze werkzaamheden voor de herfst zullen zijn beëindigd. Als dan ook de tuin weer een kans krijgt, kunnen we de directie van het CAK erkentelijk zijn voor haar positieve bijdrage aan het behoud van het karakter van de wijk.

Villa Eletta, Van Stolkweg 3

Zoals bekend is dit pand eind vorig jaar gekocht met de bedoeling in Villa Eletta een kantoor te vestigen. Dat zou zijn toegestaan met een beroep op het overgangsrecht. Van die zienswijze zijn Burgemeester en Wethouders in zoverre teruggekomen, dat zij alleen op de begane grond een kantoor aanvaardbaar vinden. Intussen schijnt ook de eerste verdieping als kantoor in gebruik genomen te zijn en is overleg tussen de nieuwe eigenaar en de gemeente geopend over de gewenste handhaving van het bestemmingsplan ter plaatse. Intussen zijn aan dit pand wel de balkonhekken tot ons genoeg hersteld. Wij volgen deze ontwikkeling met grote belangstelling.

Hogeweg 18 (SPC)

Het is alweer enige tijd geleden, dat het hoofdkantoor van het Sociaal-

Het Luzac College (foto boven, A.L.-R.) was eens Villa Duinhof (foto onder Gemeentearchief, 1949)

Paedagogisch Centrum Villa 'Sandhaghe' heeft verwisseld voor een nieuw onderkomen op Kijkduin. De villa is sindsdien in gebruik bij de destijds in de tuin van 'Sandhaghe' gebouwde observatiekliniek. Naar wij vernemen zal de kliniek mettertijd ook naar een nieuw gebouw verhuizen. Wanneer dat zal gebeuren is nog niet duidelijk, wel dat er nu oriënterende gesprekken plaatsvinden over de verkoop van Sandhaghe. Vast staat, dat de kliniek in de tuin door een nieuwe eigenaar zal moeten worden afgebroken. Het gebouw is immers te sterk verouderd om nog als zodanig dienst te doen en het kan niet worden aangepast aan een nieuwe bestemming. Omdat Villa 'Sandhaghe' Rijksmonument is, zal het niet mogen worden afgebroken. Het omliggende terrein zou het beste voor woondoelinden kunnen worden gebruikt, ook gezien de huidige verhoudingen op de onroerend-goedmarkt. Wel zal het bebouwde oppervlak dan aanzienlijk moeten worden verkleind, is ons standpunt en gelukkig ook dat van de gemeentelijke monumentenzorgers. Tot nu toe hebben ons geen plannen bereikt, die aan dat standpunt tegemoet komen.

Ton Landheer

Promenade Hotel nu

Het Promenade Hotel hoort sinds kort tot de top van de Holiday Inn hotels en heet nu Holiday Inn Crowne Plaza Den Haag Promenade. De eigenaar van het hotel, MAB Investments, heeft daartoe een franchise-overeenkomst gesloten met Holiday Inn Worldwide. Exploitatie en management van het bekende hotel blijven in handen van MAB Investments.

Het Promenade Hotel viert dit jaar zijn 25-jarig bestaan. Buiten mag er - op de naam op de gevels na - misschien niet zoveel veranderd zijn in die jaren, maar binnen is het hotel groots gerenoveerd en gemoderniseerd. Er zijn restaurants in verschillende stijlen: The Gallery, de Trattoria dell'Arte in Italiaanse sfeer en het informelere Grand Café Eat. Natuurlijk heeft het 91 kamers tellende hotel vergader- en banquetzalen voor kleinere en grote bijeenkomsten. De maximum capaciteit is 650 personen. Via een internationaal reserveringssysteem is het hotel verbonden met de ruim 2100 hotels (en 370 000 kamers) die zijn aangesloten bij Holiday Inn Worldwide. Holiday Inn Crowne Plaza De Haag Promenade is internationaal, maar tegelijkertijd zeer Haags. Wie er op woensdag te gast is, kan koetsen zien voorrijden om een ambassadeur naar Paleis Noordeinde te brengen voor het aanbieden van de geloofsbrief. Het hotel heeft een nauwe relatie met het corps diplomatique, de regering, ministeries, internationale organisaties en bedrijven.

Sinds 1877

Het hotel, dat bekend staat als 'Promenade', houdt dit historische deel in de naam. Al in 1877 was er een Hôtel de la Promenade in de Scheveningse Bosjes. Dit werd na de oorlog gesloopt. De naam leefde voort tot 1966 in café-restaurant Klein Promenade. In 1971 opende Hotel Promenade zijn deuren op een iets noordelijker gelegen plek in de bosrijke omgeving van het Van Stolkpark. Sinds begin augustus heet Hotel Promenade Holiday Inn Crowne Plaza Den Haag Promenade.

Vertegenwoordigers van de Heidemij bewerkten in juni een groot aantal iepen met 'Trigger' om de bomen weerstand te geven tegen de dodelijke schimmel die wordt veroorzaakt door de iepspintkever. Naast de Wijkvereniging, die geld beschikbaar stelde voor deze behandeling, droeg ook IP, International Promotions, bij door een aantal bomen te sponsoren

Schrikverlichting tegen inbrekers

Nu de dagen korter worden en de nachten lengen, wordt het tijd om eens na te denken over verlichting in de omgeving van de woning (bedrijfspand). Hoewel is gebleken dat (gelegenheids)inbraken zich veelal overdag voordoen, is verlichting rond panden een goede preventieve maatregel bij donker.

Er zijn drie soorten verlichting: functionele, sfeer- en schrikverlichting. Functionele verlichting kan bijvoorbeeld een (energiezuinige) lamp bij de voordeur zijn. Deze wordt met de hand ingeschakeld of via een automatische bewegingsschakelaar, al dan niet in combinatie met een zogenaamde schemerschakelaar. Dit is voor uzelf handig bij thuiskomst. Ook ziet u wie er voor de deur staat als er gebeld wordt. Een voorbeeld van sfeerverlichting is tuinverlichting, die over het algemeen in zwakstroom is uitgevoerd. Deze geeft u sfeer én het nodige overzicht.

Laat hem schrikken

De bedoeling van schrikverlichting is dat ongewenste personen schrikken en op de loop gaan. Een goed uitgevoerde schrikverlichting bestaat uit zeer sterke armaturen (meestal uitgevoerd met halogeen schijnwerpers) die op de bereikbare gevelopeningen van een pand moeten zijn gericht. Dit zijn alle voor een onbevoegde te bereiken deuren, ramen, schuifpuien, enz. Schrikverlichtingarmaturen dienen te wor-

Den Haag? Vertel mij wat!

Zestig jaar lang was Simon E. Smit in de stad altijd daar te vinden, waar hij nieuws rook. Zo reed hij op zijn grommende JAWA-motor-met-fotokoffer-op-de-tank in 1949 ook mijn leven binnen, om er nooit meer uit te verdwijnen. Na zestig jaar kan hij zijn foto toestel nog steeds niet thuislaten en dus was hij tijdens het Concours Hippique in het Westbroekpark weer volop in actie bij het 'paardenspul', dat zoon René daar had georganiseerd. En omdat het nieuws van vandaag morgen al geschiedenis is, kon hij het Haags Gemeentearchief enkele jaren geleden verrijken met een unieke verzameling historisch beeldmateriaal. Ruim 100 foto's van Simon Smit zijn afgedrukt in 'Den Haag? Vertel mij wat!', dat ter gelegenheid van zijn 81e verjaardag uitkwam bij Uitgeverij 'De Nieuwe Haagse' in Voorburg. (Voor f 45 in Gemeentearchief en boekhandel)

Ton Landheer

den geschakeld door middel van één of meer bewegingsschakelaars. Uit oogpunt van energiebesparing dient deze schakeling gecombineerd te worden met een schemerschakelaar. Ter verhoging van het effect moet er ook een gebruikersschakeling zijn opdat de functionele, in plaats van de schrikverlichting aangaat als zich bevoegden op het pad of in de tuin bevinden. Als de schrikverlichting op deze manier gebruikt wordt, dan wordt ook de omgeving erop geattendeerd dat er iets bijzonders aan de hand is. Het effect van schrikverlichting gaat helaas verloren door de manier waarop functionele verlichting vaak als schrikverlichting wordt gebruikt. Als immers iedere avond bij thuiskomst van de bewoner het schriklicht even aangaat, valt het de omgeving niet op als dit gebeurt wanneer een onbevoegde het terrein betreedt. Voor uitgebreidere informatie en voor aanleg van verlichting kunt u terecht bij een erkende Uneto-installeur. Ook kunt u de preventiemedewerker van het politiebureau Nieuwe Parklaan bellen (3103055).

Ton van Leeuwen

Groene stad aan zee

Den Haag heeft in juni het Groenbeleidsplan 1996-2000 uitgegeven. Deze uitwerking van het Groenstructuurplan van 1992 geeft beleidsuitgangspunten voor een 'afgewogen zorgvuldig' beheer van de 'groene elementen' en een vertaling van het beleid naar beheer per groentype, gebied of cluster van gebieden. Waar stedelijke belangen in het geding zijn ligt het beleid vast. Voor buurten, wijken en stadsdelen wordt een kader geschetst, om mogelijkheid te scheppen voor eigen inbreng. De grote lijn is: kwaliteit en kwantiteit van het huidige groen handhaven en versterken van de natuurwaarde.

Het Plan noemt aanwijzing tot beschermd stadsgezicht of beschermd natuurmonument als middel om aantasting van het groen te voorkomen. Voor 'kerngebieden van de ecologische hoofdstructuur en kleinere natuurgebieden, bossen en landschappelijke beplantingen' geldt dat 'geen ingrepen zijn toegestaan die een negatief effect hebben op de aanwezige waarden, tenzij er sprake is van een groot, zwaarwegend maatschappelijk belang en de activiteit alleen op die lokatie kan plaats vinden' (compensatiebeginsel). Dit beginsel is onder andere van toepassing op de (Nieuwe) Scheveningse Bosjes.

Groengebieden en typen

Binnen het stadsdeel Scheveningen vallen de grote groengebieden, Scheveningse Bosjes, Nieuwe Scheveningse Bosjes en St. Hubertuspark. Het uitgangspunt voor het beheer van deze bosgebieden is 'duurzame instandhouding van de houtopstanden als

recreatiebos en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuur- en landschapswaarden'. De Scheveningse Bosjes maken deel uit van de provinciale ecologische hoofdstructuur. De wegen vormen echter 'aanzienlijke barrières' die 'waar mogelijk' moeten worden 'verzacht of opgeheven'. Een heel ander soort groot-groengebied in Scheveningen is het in landschapsstijl aangelegde Westbroekpark met het rosarium, dat internationaal bekend is, de nationale Vaste Plantentuin en de speelweide. De ecologische betekenis en de natuurwaarde van het park zijn gering, maar de ruimtelijke en landschappelijke betekenis en de cultuurhistorische waarde zijn groot. Het beleid is dan ook gericht op het handhaven en versterken van de toeristische, recreatieve en educatieve waarde van het park en het beschermen van het natuurlijke stuk groen bij de Cremerweg. Behalve deze grote groengebieden is er in stadsdeel Scheveningen buurt- en wijk-

groen. Voorbeelden zijn het wijkpark bij de Haringkade, Havenkade (met de stadsboerderij), de berm en trambanen. De groene trambanen 'versterken de groenstructuur, helpen bij de verspreiding van dier- en plantesoorten' en dragen ertoe bij dat de bomen langs de trambaan beter kunnen groeien. De straatbomen leveren 'een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van het woon-, werk- en leefmilieu en de beleevingswaarde van de stad'. Het beleid is gericht op instandhouding en verbetering van de vitaliteit van de bomen.

Onderhoud

Aan het onderhoud van de bosgebieden ligt het Bosbouwtechnisch Beheerplan 1995-2004 ten grondslag. De uitvoering gebeurt aan de hand van de jaarwerkplannen van de Rentmeester Grote Groengebieden. Het Westbroekpark kent zijn eigen onderhoudschema, gericht op handhaving van ontwerp en van beplanting met cultuurgewassen. Het budget voor het onderhoud van deze grote groengebieden komt van het Stadsdeel Scheveningen. Daaruit moet ook het dagelijks onderhoud van het buurt- en wijkgroen betaald worden. De Groenbeheerder van Stadsdeel Scheveningen stelt het jaarwerkplan hiervoor op. Hij geeft opdracht tot uitvoering van de werkzaamheden aan de grote groengebieden en het buurt- en wijkgroen en hij controleert dat werk. De uitvoering is in handen van de Produktgroep Groen of van derden.

Zappeij inspecteert Schevenings groen

Hoewel het jaarwerkplan de basis vormt voor het groenonderhoud in het Stadsdeel, gaat de nieuwe Groenbeheerder Dave Zappeij er toch ook zelf op uit om te zien hoe groen en bomen er bij staan. Een vijfde deel van zijn tijd fietst hij rond, van wijk naar wijk. Opschrijfboekje in de hand. "Een notitie 'opruimen resten vuurtje stoken bij Cremer-bank' resulteert direct in een opdracht", vertelt hij, "want rommel trekt rommel aan. Mijn aantekening 'iepopslag belemmert uitzicht op Waterpartij' komt op de lijst van winterwerkzaamheden." Ook een vraag of klacht van een bewoner resulteert dikwijls in een opdracht voor de onderhoudsploeg. Veel vragen moeten schriftelijk worden afgedaan. In de stijl van de gemeente. Dat is voor de pas aan de Internationale Agrarische School in Velp in bosbeheer en bosbouwtechniek afgestudeerde Zappeij even wennen. Voor eigen ideeën is het nog te vroeg:

Zappeij wil zich eerst goed oriënteren. Maar initiatieven zoals het iepenplan van het Van Stolkpark, het inplanten en onderhouden van bloembakken en onderhoud van groenstroken en plantsoenen door wijkbewoners kan hij waarderen. "Zo iets moet uit de wijk komen. We stimuleren zelfwerkzaamheid wel en geven bijvoorbeeld een 'gulden klinker' voor het beste initiatief en het vervolgens volhouden van beheer en onderhoud gedurende een lange periode." Ook zelfwerkzaamheid kost de gemeente vaak werk en dus geld. Voor het iepenplan bekeek de gemeente bijvoorbeeld eerst welke iepen een injectie waard waren.

De realiteit van het tekort aan geld in de artikel 12-gemeente komt Zappeij dagelijks tegen. Toch geniet hij van zijn werk. En van zijn Stadsdeel. Nauwelijks was hij in dienst of hij maakte het Internationaal Rozenconours mee met de uitreiking van

Dave Zappeij, Groenbeheerder van Scheveningen

de 'Gouden Roos van Den Haag' voor patio-roos Suntan van Interplant uit Leersum. "Het Westbroekpark is toch wel een visitekaartje voor de stad. Het is overall bekend. Je hoeft het niet eens anders uit te spreken voor een buitenlander."

Wandelen in Den Haag

Het centrum met andere ogen bekijken kan met de wandelroute die Wils & Co, Architectuurplatform Den Haag, onlangs heeft uitgebracht, of onder begeleiding van een gids. De wandelroute is voor f3,50 te koop bij Wils & Co (3625948) en op diverse punten in de stad.

Eens in de twee weken wordt op zaterdag een tocht onder leiding van een gids georganiseerd. Hiervoor moet men zich opgeven bij het informatiecentrum in het stadhuis (3533735). De tocht, inclusief wandelgids en consumptie, kost f7,50.

Wat staat er in deze Koerier

Van Stolkpark	
beschermd stadsgezicht	1,2
Homo-ontmoetingsplaats	2,3
Villa Nieuw Panorama, nu te koop	4,5
Herinneringen aan het van Stolkpark	6,7
Bouwen, breken en behouden.	
Fietsinfo	8,9
Schrikverlichting.	
Iepinjectie. Hotel Promenade	10
Groenbeleidsplan	11
Wijkinfo	12

Aan dit nummer werkten mee Nicolette Schuurmans, Ton van Leeuwen, Anneke Landheer, Ton Landheer en Els Ketelaar

Overnemen uit de inhoud van de Van Stolkparkkoerier alleen met toestemming van de redactie, en met bronvermelding.

Voor de inventarisatie van monumentale bomen in Den Haag wil men graag op de hoogte gebracht worden (tel. 3557240), van bomen die meer dan een halve eeuw oud zijn, gezond, opvallend van vorm of bijzonder in hun soort. Deze foto laat zien dat er in de achtertuinen van Gerbrandyweg en Belvédèreweg enkele fraaie exemplaren staan (foto Ton Landheer)

Babysitters

Advies-tarieven zijn:

f 5,- per uur van 19.00 - 24.00 uur,

f 6,- per uur vóór 19.00 uur (dus overdag) en ná 24.00 uur.

Als een babysitter blijft slapen, dan wordt het tarief berekend tot het moment van thuiskomst van de ouders.

Het is noodzakelijk gebleken beide partijen erop te wijzen, dat er duidelijke afspraken moeten zijn over het tarief, over de tijd van thuiskomst en over het al dan niet ontvangen van bezoek tijdens het babysitten. Het is voor iedereen prettiger dit van te voren goed te regelen.

Natalie Engering	telefoon 350 20 70
Suzanne Gerding	telefoon 355 22 96
Patricia Gerding	telefoon 355 22 96
Kiki Grooss	telefoon 355 37 90
Joris van Imhoff	telefoon 352 09 64
Stephanie Krijt	telefoon 355 42 28
Rolien Landheer	telefoon 354 12 96
Beatrijs Vermeulen	telefoon 350 71 60
Christien Vermeulen	telefoon 350 71 60/ of 071 - 14 12 08

Wijkvereniging "Van Stolkpark"

Contact- en correspondentie-adres: Prof. P.S. Gerbrandyweg 3, telefoon 354 12 96, fax 352 40 34
Secretariaat: mevrouw A.E.M. Landheer-Roelants

BESTUUR:

Voorzitter:

Mr. T. Landheer
Prof. P.S. Gerbrandyweg 3
telefoon 354 12 96

Ondervoorzitter:

Mevrouw Drs. M.F.T. Schrijver
Prof. P.S. Gerbrandyweg 11
telefoon 350 48 62

Secretaris:

Mevrouw C.W.M.F. Groffen
Parkweg 6a
telefoon 355 37 21

Penningmeester:

Ir. G.C.G.M. Kools
Prof. P.S. Gerbrandyweg 2
telefoon 355 30 25

Leden:

Mr. F.-N. Grooss
Van Stolkweg 13
telefoon 355 37 90

Mevrouw A.M.E. Oudegeest
Parkweg 17g
telefoon 355 50 63

Jhr. Mr. J.J.M.M. van Rijkevorse
Duinweg 10
telefoon 352 50 54

Stichting Buurtpreventie Van Stolkpark:

Voorzitter:
Jhr. Mr. J.J.M.M. van Rijkevorse
telefoon 352 50 54

Secretaris:

Mevrouw A.M.E. Oudegeest
telefoon 355 50 63

Penningmeester:

Mevrouw W. van Ginkel
telefoon 355 56 66

Residentie Beveiligingen:

telefoon 381 85 78

Van Stolkparkkoerier:

Redacteur E.A. Ketelaar-de Vries Reilingh
telefoon 350 65 37

Verspreiding:

G. de Lange
Kanaalweg 53
telefoon 3514309
i.s.m. mevrouw M.W.A. Tjdhof-Spronk
Kanaalweg 7f
telefoon 358 57 45

Burenhulp:

Wijkhoofd:
Mevrouw A.A. Hiebendaal-van Rhijn
telefoon 350 39 93

Stadsdeelkantoor Scheveningen

Duinstraat 10

Stadsdeelcoördinator:

Mevrouw J.P.M. van der Meer
telefoon 353 56 00

Servicepunt Stadsbeheer:

telefoon 353 56 50

Wijkcontactambtenaar:

J. Spaans
telefoon 353 56 66

Wijkagent:

M.M. de Zeeuw, Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 56/310 30 52

Adviseur beveiliging:

A. van Leeuwen,
Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 55/310 30 52

Rayonagent:

F. de Ruitter, Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 38/310 30 52